

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ЕСТРАДНОГО СПІВУ ЗА МЕТОДИКАМИ ЗАРУБІЖНИХ ВОКАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

У статті проаналізовано особливості методик зарубіжних педагогів та тренерів естрадного вокалу та їх відмінності порівняно з класичною школою вокального співу. Показано, що головні відмінності між класичним і естрадним співом полягають у формуванні голосних, певному стилі звукоутворення, гнучкості та положенні гортані та вокальній техніці. Американська академія вчителів співу (AATS) давно визнала, що загальноприйнята класична вокальна методика не є дієвою, коли йдеться про сучасні стилі поп-музики, або як її ще називають у науковій літературі ССМ (Contemporary Commercial Music) – сучасній комерційній музиці. Також акцентовано на тому, що педагоги з естрадного вокалу не дійшли єдиної думки щодо доцільності використання асоціативно-образного мислення в навчанні співу, проте майже усі згодні із тим, що таке використання має спиратись на наукове підґрунтя. Висвітлено ключові аспекти методики Сета Ріггса, який є одним із найвідоміших вокальних педагогів із світовим визнанням. Суть його теоретичних та практичних напрацювань – це спів у мовній позиції, коли положення гортані є нейтральним, як під час звичайної розмови. Таке положення, за словами Сета Ріггса, має зберігатися по всьому діапазоні голосу, забезпечувати рівність звуковедення та мікстовий механізм звукоутворення, який надасть голосу однорідного тембру. Сет Ріггс наголошує, що для співака відправною точкою має слугувати створення відповідного образу, а не зацікненість на технічних аспектах фонації. Охарактеризовано окремі аспекти методики Бретта Меннінга, американського співака та одного з найбільш затребуваних вокальних тренерів у світі. Методика цього педагога, яка має назву “Singing Success” (“Співочий успіх”), являє собою низку відокремлених курсів. Задача кожного з них – розвинути та вдосконалити ту чи іншу вокальну навичку чи техніку голосоутворення, розширити діапазон, розвинути гармонійний слух, проспівуючи бек-вокал із власного репертуару задля відчуття усієї акордової вертикалі. Подано короткий характеристику напрацювань знаних в естрадному виконавстві зарубіжних педагогів: Елізабет Енн Бенсон, Тріш Руні, Дженіс Чепмен.

Ключові слова: вокальна техніка, Бретт Меннінг, естрадний спів, Сет Ріггс, Дженіс Чепмен, сучасна комерційна Джо Естіл, музика, поп-музика.

Динамічний розвиток чисельних напрямів сучасного естрадного мистецтва вимагає від виконавців постійного засвоєння новітніх методик та технік, постійного оновлення свого музичного репертуару та використання сучасних технічних засобів, без яких неможливо нині стати успішним поп-виконавцем. Усе це передусім вимагає від вокальних педагогів регулярно переглядати та оновлювати свої методики та підходи, переймати досвід своїх колег та використовувати новітній арсенал зарубіжних педагогів. Особливе значення має освоєння науково-мистецьких напрацювань стосовно застосування різноманітних технік та прийомів естрадного вокального навчання. Усе це зумовлює потребу в дослідженні сучасних методик західних вокальних педагогів та вивченні можливості їх адаптації до умов сучасного рівня розвитку українського вокального естрадного мистецтва.

Як зазначає Р. Морріс у своїй праці [1], незважаючи на появу значної кількості наукових досліджень, присвячених особливостям функціонування дихальної системи під час виконання пісень та під час мовлення, жодна область вокальної педагогіки не є більш суперечливою стосовно вибору технік та стратегій управління диханням під час співу. Відсутність чіткого наукового розуміння і погана кінестетична обізнаність у минулому означали, що вокальна педагогіка покладалася здебільшого на відчуття самих співаків і педагогів [1]. Е. Бйоркнер теж наголошує на тому, що в ХХІ столітті нові наукові дослідження, присвячені аналізу голосу, не завжди узгоджуються із традиційними методиками вокальної педагогіки, які, як правило, ґрунтуються на образах і відчуттях, що привело до великих розбіжностей стосовно вибору найкращої техніки для навчання естрадного вокалу [2, с. 533].

Проблемам вибору оптимальних методик та технік навчання естрадному співу присвячено також чимало досліджень зарубіжних науковців та вокальних педагогів, серед яких найперше варто згадати роботи Р. Ваддела [3], І. Барлет, М. Найсмід [4], Е. Бенсон [5], Р. Тріша [6], Дж. Чепмен [7] та інших. Вивченню досвіду зарубіжних вокальних педагогів присвячено наукові роботи А. Попової [8; 9]. Проте досліджень, в яких аналізуються передовий досвід та технології зарубіжних педагогів естрадного співу та можливості їх адаптації в сучасних умовах української естради, вкрай мало.

Метою статті є аналіз сучасних підходів та технік навчання естрадного співу, які використовують у своїй практиці зарубіжні вокальні педагоги.

Співочий голос – найдавніший музичний інструмент, звук якого відтворюється завдяки взаємодії трьох основних складників, а саме: дихальної системи, гортані та голосового тракту. Дихальна система забезпечує повітряний потік, щоб надати тривалість музичній ноті, гортань формує повітряний потік, надаючи звуку різну висоту, вокальний тракт забарвлює голос неповторним тембром. Звук, вироблений цими органами, вважається музикою тільки тоді, коли висота звуку (наприклад, мелодія і гармонія), ритм (наприклад, темп і артикуляція) і динаміка (наприклад, гучність і м'якість) можуть бути інтуїтивно зрозумілі для сприйняття.

Естрадний спів, його якість звучання передусім залежать від використання сучасних стилів і сильно відрізняються від класичного співу, який був домінуючим при навчанні вокалу донедавна. Різниця в якості голосу між класичним стилем і стилем сучасної комерційної музики, який ще називають поп-музикою, спричинила потребу в розробленні нових підходів до навчання естрадного вокалу.

Аналіз співочого голосу, особливо в популярній музиці, нині є неможливим без використання численних комп'ютерних додатків, які забезпечують оцінку співочих навичок, візуалізацію стилю співу, ідентифікацію співака. Тобто, окрім музичних характеристик (наприклад, висоти звуку, ритму і динаміки), вони можуть визначати стать та вік виконавців.

Що стосується концертних виступів, то ССМ (Contemporary Commercial Music), або сучасна комерційна музика, нині є домінуючим видом мистецтва, набагато випереджаючи класичну музику за доходами від "живих виступів". Згідно з даними рейтингових агентств, таких як The Nielsen Report, поп- і рок-групи з "живими" виступами є світовими лідерами стосовно касових зборів.

У 2016 році компанія з відстеження відвідуваності концертів та інших розважальних програм Billboard Boxscore повідомила про збільшення на 30 % відвідуваності та глобальне зростання валових касових зборів, перевищивши 5,5 млрд доларів. У трійку кращих гастролерів увійшли такі співаки, як виконавиця в стилі R&B, музична продюсера та актриса Бейонсе (256 млн доларів США), вокаліст, гітарист, композитор, автор текстів та продюсер Брюс Спрінгстін, лідер рок-групи "The E Street Band" (255 млн доларів США) та британський рок-гурт "Coldplay" (221 млн доларів США), причому ці концерти відвідало понад два мільйони фанатів [3].

Дослідники і педагоги підтримують погляд, що є багато відмінностей в техніці голосоутворення та естетичній оцінці вокалу у разі класичної і сучасної комерційної музики. Результати досліджень показують, що якість голосу, характерна для естрадного співу, дуже відрізняється від вокального виконання класичних співаків із позиції координації мускулатури гортані, акустичної установки, управління диханням та чергування регістрів.

Американська академія вчителів співу (AATS) визнала, що загальноприйнятий принцип "один підхід підходить всім" уже не є життєздатною та дієвою моделлю, маючи на увазі, що класичний підхід до навчання співу більше не є ефективним для сучасних стилів поп-музики [4, 276].

Без сумніву, всі співаки мають володіти різними техніками дихання, звукоутворення, резонування й артикуляції, проте потреба в цих технічних елементах у них не завжди є однаковою. Недавні акустичні, фізіологічні та педагогічні дослідження кидають виклик широко поширеній думці, що використання лише класичного підходу в навчанні дає змогу осилити всю різноманітність сучасних стилів естрадного співу. Аналіз наукової літератури вказує на зростаючий консенсус щодо того, що вокальні педагоги мають бути добре обізнаними з конкретними елементами того чи іншого естрадного стилю і техніками співу в поп-музиці та належним чином володіти ними.

У той час як термін "класичний спів" не викликає у слухача явну інтригу з погляду очікування впізнаваного набору параметрів відтворення голосу, цього не можна сказати про естрадний спів і незліченні стилі вокалу, які є характерними для цього жанру. Таким чином, експерти в цій галузі погоджуються, що дієва альтернатива традиційній класичній моделі необхідна, щоб допомогти як педагогам, так і учням естрадної манери виконання розвивати й удосконалювати навчання естрадного вокалу.

Елізабет Енн Бенсон нещодавно опублікувала книгу "Навчання сучасних поп-співаків" [5], в якій вона ділиться результатами свого дослідження на основі інтерв'ю з 26 педагогами вокалу, які працюють зі співаками популярної музики та джазу. Вона пройшла навчання за методикою Somatic Voicework, методом Ловетрі, методом Лізи Попейл Voiceworks і Estill Voice Training, а також іншими вокальними методиками. Як зазначає Елізабет Енн [5], в кожного опитаного педагога був власний шлях до популярної музики, але Енн Бенсон виділила кілька цікавих спільних рис. Незважаючи на те, що 84 % із них формально мали класичну освіту, проте вони не бажали приймати ідею про те, що тільки класичний вокал є головним, а всі інші – другорядними. Багато з них самі були професійними артистами, і тому не з чуток знали, що виконавці можуть прекрасно виконувати рок, джазові композиції без гарантованої травми голосу. Вони зацікавились проблемами функціонування голосу естрадних виконавців і почали займатись самоосвітою по анатомії і фізіології, поки не зрозуміли особливості естрадного вокалу. 60 % з опитаних педагогів згадали своїх наставників, які заохочували їх продовжувати освіту та сприяли формуванню їх як педагогів з естрадного вокалу. Майже 48 % із них самостійно проводили академічні дослідження у сфері естрадного вокалу. Деякі уже пропонують навчання вчителів або офіційну сертифікацію за власною методикою.

Вокальний педагог Тріш Руні (Великобританія) у своєму дослідженні [6] проаналізувала особливості сучасних технік та методик навчання естрадного співу. Всі провідні викладачі вокалу погоджуються, що украй важливо адаптувати навчання до індивідуальних потреб учня, оскільки метод викладення матеріалу, який може спрацювати для одного учня, може не підходити іншому. Проте немає єдиної думки з приводу того, які методики є найбільш ефективними стосовно навчання техніки дихання у разі ССМ.

Безсумнівно, дихання є визначальним для співу, але в педагогів є різні бачення того, як його варто навчати: одні розглядають дихання і спів як розслаблений процес, а інші розглядають його як щось, що потрібно контролювати і практикувати. Аналізу відмінностей у використанні різних технік дихання в класичному

співі і ССМ присвячено мало уваги в сучасній літературі. Педагоги без відповідного досвіду можуть бути не в змозі допомогти учневі належним чином освоїти виконання наприклад рок-композицій, шляхом використання традиційних вокальних інструкцій, а саме: характерне для академічного вокалу однорідне кантиленне звукоутворення, найбільш поширене нижньореберно-діафрагматичне дихання, опора звуку тощо.

Багато педагогів вважають, що імітація є однією з найбільш поширених проблем, з якими стикаються виконавці ССМ, оскільки окремі звуки, які вони чують на аудіозаписах, неможливо відтворити за допомогою людського голосу, бо це продукт сучасної студійної апаратури. Також імітація та сліпе копіювання не стимулюють виконавця розвивати власний голос в індивідуальному та оригінальному напрямі. Крім цього, більшість вокальних педагогів зазначають, що відмінності між класичним та естрадним співом полягають у формуванні голосних, гнучкості та певному положенні гортані, застосуванні різноманітних вокальних технік, таких як субтон, слайд, тванг, фрай та інших.

Важливу тему доцільності використання асоціативно-образного мислення в навчанні співу порушує відома педагог вокалу Дженіс Чепмен. У своїй праці [7] дослідниця стверджує: коли образи застосовуються вміло і якщо вони мають наукове підґрунтя, то тільки тоді вони можуть бути корисними та ефективними. Дж. Чепмен також зауважує, що використання недоречних чи безглузвих образів може бути надзвичайно шкідливим для сприйняття та породжувати хибні уявлення в учня про процес фонації. До таких невдалих образів Дж. Чепмен зараховує такі: “штотхайте стінку живота вниз і назовні під час співу” або “заповнюйте кожну щілину вашого тіла повітрям” тощо. Педагог стверджує, що такий образ як “уявіть, що ви йдете по мосту, зробленому з харчової плівки, на дуже високих підборах”, можна інтерпретувати як легкий і невимушений спів високих нот, проте він також може справляти негативний ефект, страх і затиснення гортані в учня.

Аналіз літератури показує, що педагоги з естрадного вокалу не дійшли єдиної думки про те, чи доречно використовувати образи в навчанні. Проте майже усі згодні із тим, що таке використання має спиратись на наукове підґрунтя. Крім цього, майже усі діючі тренери та викладачі естрадного вокалу, маючи класичну вокальну освіту, демонструють різні популярні методи та підходи до навчання співу. Наприклад, широкого застосування набув метод Естіл. EVT (Estill Voice Training) – це авторська методика постановки голосу яскравої особистості, оперної співачки та педагога Джо Естіл (Joe Estill), принципи якої базуються на досконалому знанні будови голосового апарату та чіткому усвідомленні його роботи, на управлінні власним диханням, яке має бути вільним, а також глибокому аналізі м'язових відчуттів до моменту фонації та під час неї. Філософія цієї методики передбачає суб'єкт-суб'єктні відносини між вчителем та учнем. Педагог не домінує, а демонструє багату палітру технічних можливостей голосу, даючи учневі змогу самостійно вирішувати, що саме застосувати на практиці.

Бретт Меннінг – відомий американський вокальний тренер, який створив вокальну техніку, відому як метод Меннінга. Його методика складається із цілої низки ефективних вправ, які на практиці дали дуже хороші результати. У літературі його техніку часто представляють як “золотий стандарт”, коли йдеться про розширення діапазону. Свою методику Бретт Меннінг представив як набір окремих курсів, кожен з яких має на меті досягнення конкретної навички чи вміння. Його програма підготовки співаків Singing Success 360 являє собою набір вправ, призначених для координації кожного м'яза, потрібного для професійного вокалу. Бретт Меннінг акцентує увагу у своїй методиці на внутрішніх м'язах гортані і наголошує, що його методика вчить учнів співати з тим самим зусиллям, яке необхідне для звичайної розмови.

Курс Меннінга починається з освоєння найнижчого грудного регістру, із поступовим переходом до головного регістру при одночасній їх інтеграції у змішаних тембральних пропорціях. Саме частина його курсу Mastering Mix присвячена аналізу особливостей змішування головного та грудного регістрів. У наступному розділі Mastering Harmony автор методики пропонує вправи на розвиток слуху. Особливе значення Бретт Меннінг відводить вібрато, стверджуючи, що з поганим вібрато неможлива успішна кар'єра в поп-музиці. У зв'язку із цим він підкреслює важливість навчання контролю за швидкістю і глибиною голосових коливань для кожного музичного стилю, на що і спрямований його курс Mastering Vibrato.

А. Попова зазначає: “Методика Бретта Меннінга має багато спільного з вітчизняними методичними підходами, як-от: необхідність розвитку гармонічного слуху, поєднання різних регістрів задля досягнення звукоутворення в певних стилізованих напрямках. Проте на шляху формування певних навичок у методиці американського педагога використані більш інноваційні принципи, насамперед звернення до власного репертуару як основи для формування гармонічного слуху, коли вокаліст має проспівувати бек-вокал та вертикаль” [8, с. 26].

Для багатьох сучасних вокальних технік характерними є складність їх технічного опису, а отже, і подекуди труднощі у практичній реалізації. “Варто зазначити, що однією з проблем сучасних методичних розробок є складність мови, якою викладаються досить важливі для співака настанови. Хоча в сутнісному плані вони можуть бути правильними, проте форма їхнього викладення може викликати чимало побоювань із боку потенційних учнів” [9, с. 62].

Сет Ріггс є одним із найвідоміших вокальних педагогів із світовим визнанням, який досягнув значних успіхів у роботі як із поп-зірками, так і з представниками оперного співу. У своїй книзі “Як стати зіркою”, що стала бестселером, він виклав своє бачення особливостей роботи із голосом для різних вокальних стилів

та представив прийом “спів у мовній позиції”, який полягає в тому, що гортань під час співу має знаходитися в такому ж положенні, як і під час промови. Це дає змогу співаючи, користуватися голосом в таких зручних умовах, як під час розмови. Незалежно від діапазону голосу гортань виконавця має бути розслаблена, це дасть голосу досягти необхідного балансу верхніх, середніх і нижніх регістрових складників. Досягти такого балансу можна за допомогою набору спеціальних вправ.

Про надзвичайну популярність Сета Ріггса як вокального педагога говорить хоча б той факт, що його учні 135 разів отримували нагороду Grammy. Серед поп-виконавців, які активно використовували його методику, можна згадати Мадонну, Майкла Джексона, Хуліо Іглесіаса та інших. У своїй вокальній методиці Сет Ріггз намагався уніфікувати підходи для співу незалежно від музичного жанру. Він пояснював, що визначальним фактором для будь-якого виконавця має бути не аналізування технічних аспектів видобування звуку, досягнення необхідного ступеня подання звуку, управління діафрагмою, а реалізація потрібного образу, і досягнути цього слід не лише за допомогою вокальних даних, але й за рахунок акторської гри.

Висновки. Аналіз наукової літератури показав, що зарубіжні педагоги та виконавці акцентують на багатьох відмінностях у педагогічних техніках формування і естетичного оцінювання вокалу у випадку класичної і естрадної музики. Більшість вокальних педагогів зазначають, що головні відмінності між класичним і естрадним співом полягають у формуванні голосних, гнучкості гортані, вокальній техніці. Оскільки дихання є визначальним для співу, цілком природно, що в педагогів є різні бачення того, які методики варто використовувати для цього: одні розглядають дихання і спів як розслаблений процес, а інші розглядають його як щось, що потрібно контролювати і практикувати. Аналізу відмінностей у використанні різних технік дихання у класичному та естрадному співі присвячено мало уваги в сучасній науковій літературі.

Подальші дослідження популярних у світі авторських методик навчання естрадного співу сприятимуть підвищенню професійного освітнього рівня виконавців, а їх використання у процесі навчання урізноманітнить теоретично-практичний та методичний матеріал. І хоча естрадне виконавство не всіма дослідниками сприймається однозначно, але більшість погоджується з тим, що естрадна музика відображає сучасну урбаністичну картину життя, тісно переплітаючись із реаліями сьогодення. Тому сучасні розробки зарубіжних фахівців, спрямовані на підготовку вокалістів-професіоналів, становлять широке поле для вивчення та обґрунтування їх ефективності та дієвості.

Використана література:

1. Morris, R. (2012). The Effects of Accent Method Breathing on the Development of Young Classical Singers. URL: https://www120.secure.griffith.edu.au/rch/file/31c9fb59-1bd6-735b-be96-6f04fb955a52/1/Morris_2013_02Thesis.pdf (July 3rd, 2014)
2. Bjorkner, E. (2008). Musical Theater and Opera Singing – Why So Different? A Study of Subglottal Pressure, Voice Source, and Formant Frequency Characteristics. *Journal of Voice*, 22 (5).
3. Waddell Ray, “How ‘The Shared Live Experience’ & Even Streaming Fueled the \$25 Billion Concert Biz,” *Billboard* (December 13, 2016). URL: <https://www.billboard.com/articles/events/year-in-music-2016/7616524/concert-touringbusiness-2016> (accessed November 2, 2017).
4. Bartlett Irene and Naismith Marisa Lee. An Investigation of Contemporary Commercial Music (CCM) Voice Pedagogy: A Class of its Own? *Journal of Singing*, January/February 2020 Volume 76, No. 3, pp. 273–282.
5. Benson Elizabeth Ann. *Training Contemporary Commercial Singers*. Compton Publishing Ltd. 2019. 302 p.
6. Rooney Trish. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. Vol. 15, No. 10, pp. 147–162.
7. Chapman, J. (2006). *Singing and Teaching Singing - A Holistic Approach to Classical Voice*. Plural Publishing
8. Попова А. Методика навчання естрадного співу Бретта Меннінга. *Наукові записки. Серія: Мистецтвознавство*. 2018. № 1(38). С. 22–28. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9862/1/Popova.pdf>
9. Попова А. Б., Войченко О. М. Методика Сета Ріггса та її вплив на мистецтво естрадного співу. *Електронний науково-фаховий журнал “Імідж сучасного педагога”*. 2018. № 4(181). URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/>

References:

1. Morris R. (2014) The Effects of Accent Method Breathing on the Development of Young Classical Singers. Retrieved from https://www120.secure.griffith.edu.au/rch/file/31c9fb59-1bd6-735b-be96-6f04fb955a52/1/Morris_2013_02Thesis.pdf
2. Bjorkner E. (2008) Musical Theater and Opera Singing—Why So Different? A Study of Subglottal Pressure, Voice Source, and Formant Frequency Characteristics. *Journal of Voice*. № 22 (5). pp. 533–40.
3. Waddell Ray. How ‘The Shared Live Experience’ & Even Streaming Fueled the \$25 Billion Concert Biz. *Billboard*. December 13, 2016. URL: <https://www.billboard.com/articles/events/year-in-music-2016/7616524/concert-touringbusiness-2016> (accessed November 2, 2017).
4. Bartlett Irene and Naismith Marisa Lee. An Investigation of Contemporary Commercial Music (CCM) Voice Pedagogy: A Class of its Own? *Journal of Singing*, January/February 2020. Volume 76, No. 3, pp. 273–282.
5. Benson Elizabeth Ann. (2019) *Training Contemporary Commercial Singers*. Compton Publishing Ltd. 302 p.
6. Rooney Trish. (2016) *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. Vol. 15, No. 10, pp. 147–162.
7. Chapman, J. (2006). *Singing and Teaching Singing – A Holistic Approach to Classical Voice*. Plural Publishing
8. Popova A. *Metodyka navchannia estradnoho spivu Bretta Meninga*. [Methods of teaching pop singing by Brett Manning]. *Naukovi zapysky. Seria mystectvoznavstvo*. 2018. № 1(38). p. 22–28. [in Ukrainian]
9. Popova A.B., Voichenko O. M. *Metodyka Seta Riggsa ta ii vplyv na mystectvo estradnoho spivu* [Sett Riggs' methodology and its influence on the art of pop singing]. *Electronnyi naukovo-fahovyi jurnal “Imodj suchasnoho pedagoga”*. 2018. № 4(181). URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/> [in Ukrainian]

Kyshakevych S. V. Some aspects of teaching pop singing according to methods of foreign vocal teachers

The article analyzes the methods of pop vocal foreign teachers and trainers and their differences in comparison with the classical school of vocal singing. It is shown that the main differences between classical and pop singing are in the formation of vowels, in a certain style of sound creation, in the flexibility and position of the larynx and in vocal technique. The American Academy of Singing Teachers (AATS) has long recognized that the conventional classical vocal technique is not effective when it comes to contemporary styles of pop music, or as it is also called in the scientific literature, CCM (Contemporary Commercial Music). Attention is also focused on the fact that pop vocal teachers did not come to a consensus about the advisability of using associative-figurative thinking in teaching singing, but almost everyone agrees that such use should be based on a scientific basis. The key aspects of the methodology of Seth Riggs, who is one of the most famous vocal teachers with worldwide recognition, are highlighted. The essence of his theoretical and practical experience is singing in a speech position, when the position of the larynx is neutral, as during a normal conversation. Such a position, according to the Seth Riggs, should be kept throughout the entire range of voice, to ensure equality of sound science and mixed sound generation mechanism, which will provide voices of a uniform timbre. Seth Riggs points out that for a singer, the starting point should be to create an appropriate image, and not to become obsessed with the technical aspects of phonation. Some aspects of the methodology of Brett Manning, an American singer and one of the most demanded vocal trainers in the world, are characterized. The teacher's methodology, called "Singing Success", is a series of stand-alone courses. The task of each of them is to develop and improve one or another vocal skill or technique of voice formation, expand the range, develop a harmonious ear, singing backing vocals from their own repertoire to feel the entire chord vertical. A brief description of the achievements of well-known foreign teachers in pop performance is given, namely Elizabeth Ann Benson, Trish Rooney, Janice Chapman.

Key words: Vocal technique, Brett Manning, pop singing, Seth Riggs, Janice Chapman, modern commercial Joe Estill, music, pop music.